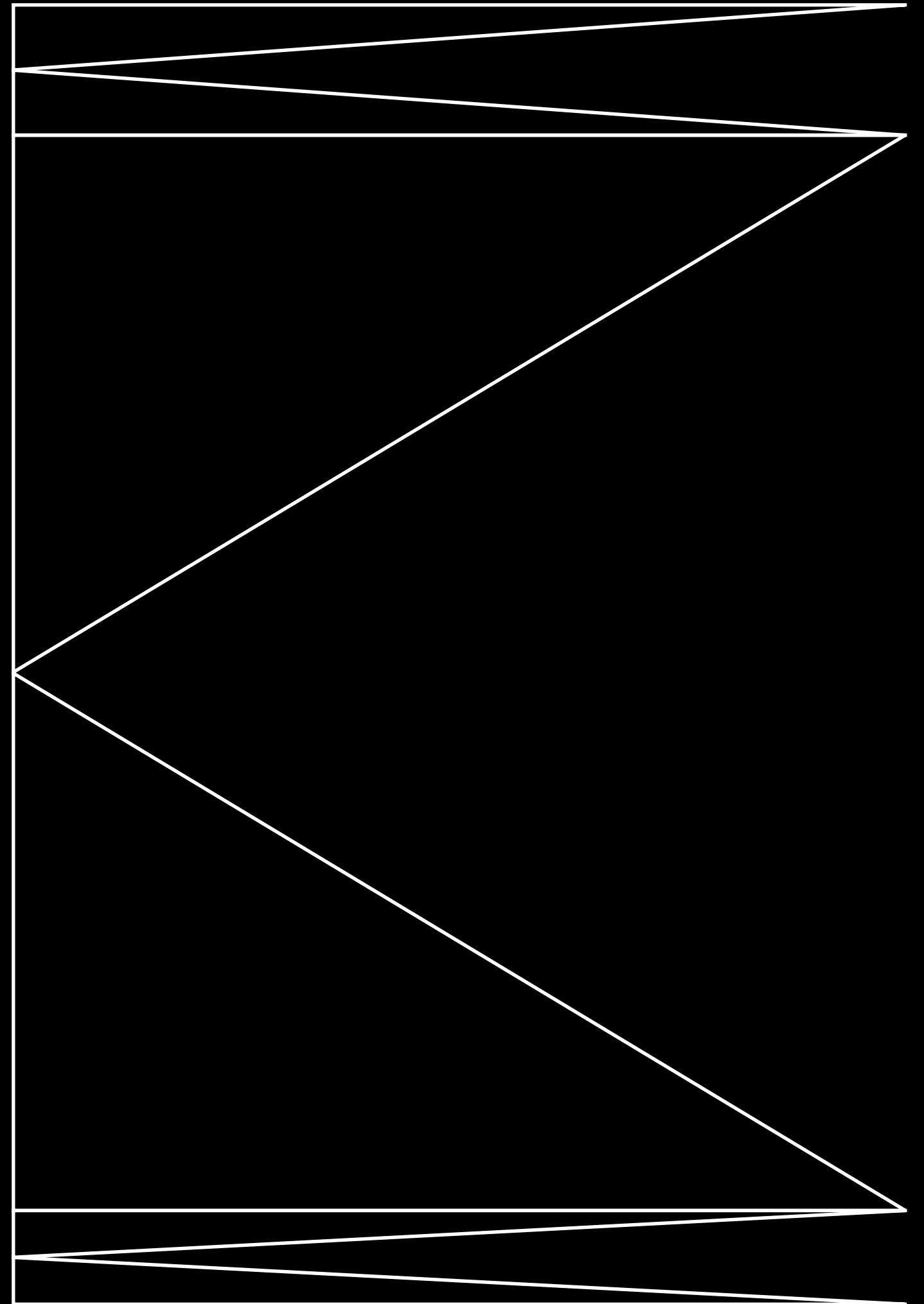

Priedai

Naudingos
nuorodos ir priedai

Naudingos nuorodos

Universalus dizainas ir architektūra
www.ndt.lt/universalus-dizainas/
www.universali-architektura.lt

Lietuvos žmonių su negalia organizacijos:
www.negalia.lt - Lietuvos žmonių su negalia
www.lass.lt – Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga
www.lkd.lt – Lietuvos kurčiųjų draugija
www.inf.lt – Lietuvos negalės organizacijų forumas

Draugiškos vietos ir paslaugos
www.beslenksciu.lt – žemėlapis, žymintis vietas pritaikytas negalią turintiems žmonėms

www.facebook.com/Skopos-garsinio-vaizdavimo-paslaugos-426948897853258/ - profesionalios garsinio vaizdavimo paslaugos
koko.uk.com/full-details-disabled-access – negalią turinčių asmenų galimybių naudotis gyva muzika gidas

<https://www.liceubarcelona.cat/en/audio-description> - prieinamumo pavyzdžiai teatre

Infrastruktūros prieinamumas
<http://www.negalia.lt/naudinga-info/aplinkos-pritaikymas/str-2-03-012001-statiniai-ir-teritorijos-reikalavimai-zmoniu-su-negalia-reikmams/>

Interneto prieinamumas
https://inf.lt/wp-content/uploads/2018/12/Prieinamos-info-vadovasREDAGUOTAS_SA-is-Gintares.pdf - Lietuvos negalės organizacijų forumo parengtas interneto prieinamumo gidas
<https://www.w3.org/WAI/> - interneto svetainių pritaikymo žmonėms su negalia iniciatyva [Web Accessibility Initiative]

Kita informacija
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=lt> - Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinio direktorato svetainė

<https://www.eptthinktank.eu> - EPRS | Europos Parlamento tyrimų tarnyba:

[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\[2018\]603218](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA[2018]603218) - EPRS publikacija „Assistive technologies for people with disabilities“ [„Pagalbinės technologijos neįgaliesiems“]
[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\[2017\]603981](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA[2017]603981)

- EPRS publikacija „European disability policy: From defining disability to adopting a strategy“ [„Europos politika negalios srityje. Nuo negalios apibrėžimo iki strategijos priėmimo“]

Priedas Nr. 1

Neįgaliųjų teisių konvencija, 2009 11 06, p. 7–8, 9 straipsnis Prieinamumas

1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, siekdamos, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, inter alia taikomos:

a] pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas;

b] informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas.

2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, taip pat imasi atitinkamų priemonių, siekdamos:

a] rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausias standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami;

b] užtikrinti, kad privačios įmonės, siūlančios visuomenei prieinamus objektus ar jai

teikiamas paslaugas, atsižvelgtų į visus neįgaliųjų prieinamumo aspektus;

c] apmokyti suinteresuotus asmenis prieinamumo sunkumų, su kuriais susiduria neįgalieji, klausimais;

d] pastatuose ir kituose visuomenei prieinamuose objektuose įrengti ženklus Brailio raštu ir kitomis aiškiai perskaitomomis ir suprantamomis formomis;

e] suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad sudarytų sąlygas patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus;

f] skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad užtikrintų jiems galimybę gauti informaciją;

g] skatinti naujų informacijos ir ryšių technologijų ir sistemų, taip pat ir interneto, prieinamumą neįgaliesiems;

h] ankstyvuju etapu skatinti prieinamų informacijos ir ryšių technologijų ir sistemų projektavimą, kūrimą, gamybą ir platinimą, kad šios technologijos taptų prieinamomis už mažiausią įmanomą kainą.“

Priedas Nr. 2

Universalaus dizaino kompetencijos centras, 1997.

Šiaurės Karolinos universiteto [JAV] architektai, produktų dizaineriai, inžinieriai ir aplinkos dizaino tyrėjai suformavo 7 universalaus dizaino principus:

1. lygybė – ta pačia aplinka ir objektais naudojasi įvairių gebėjimų ir poreikių turintys žmonės, neišskiriant jokios socialinės grupės;

2. lankstumas – tas pats objektas pritaikomas įvairių individualių poreikių turintiems žmonėms, pvz., reguliuojamo aukščio stalas, kairiarankiams pritaikytos žirklės ir pan.;

3. paprastas ir intuityvus naudojimas – objekto naudojimas yra lengvai suprantamas, nepriklausomai nuo vartotojo patirties, žinių, kalbos įgūdžių ar susikaupimo;

4. pastebima ir tinkama informacija – dizainu vartotojui perduodama reikiama informacija, atsižvelgiant į aplinkos sąlygas ir žmogaus sensorinius gebėjimus; akcentuojami tokie aspektai, kaip spalvos, apšvietimas, garsas, kalba ir kita;

5. tolerancija klaidoms – minimali žalos tikimybė netinkamai pasinaudojus objektu;

6. minimalios fizinės pastangos – objektą galima efektyviai ir patogiai naudoti įdedant kuo mažiau jėgų;

7. optimalus dydis ir erdvė – tinkamas objektų ir aplinkos darinių dydis, aukštis, plotis, atsižvelgiant į žmonės, kurie naudoja papildomas judėjimo priemones, dviračius, vežimėlius.

Priedas Nr. 3

EIDD Stokholmo deklaracija©, 2004.

„Geras dizainas įgalina, blogas – tampa kliūtimi“

Įkurtas 1993 m., Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo institutas [EIDD], neilgai trukus pristatė ir savo misijos tikslus: „Gerinti gyvenimo kokybę pasitelkus „dizaino visiems“ filosofiją“.

Po dešimties metų ir išorinių ryšių bei vidaus struktūrų plėtros, tarp Europos „dizaino visiems“ platformos narių – nacionalinės organizacijos, įmonės ir asmenys jau šešiolikoje Europos šalių, todėl EIDD tiki, kad atėjo laikas paskelbti „Dizaino visiems“ deklaraciją.

„Dizaino visiems“ šaknys glūdi XX a. šeštojo dešimtmečio skandinaviško funkcionalumo filosofijoje bei septintojo dešimtmečio ergonominio dizaino estetikoje, nors paminėtinas ir sociopolitinis XX a. septintojo dešimtmečio Skandinavijos gerovės politikos judėjimas, kurio metu gimė pirmiausiai į prieinamumą orientuota „visuomenės visiems“ sąvoka. Šis ideologinis mąstymas tapo pagrindu ir JTO „Lygių galimybių neįgaliesiems standartinėms taisyklėms“, JTO generalinės asamblėjos priimtoms 1993 m. gruodį. „Dizaino visiems“ filosofijos įsigalėjimą savo ruožtu įkvėpė JTO Standartinių prieinamumo taisyklių tikslai ir jose pabrėžiamas lygybės aspektas. Kaip universalią sąvoką, EIDD savo Kasmetinėje generalinėje asamblėjoje Barselonoje ją priėmė 1995 metais.

Panašios sąvokos paraleliai išplėtos ir kitose pasaulio dalyse. Amerikos neįgalųjų aktas prisidėjo prie universalaus dizaino evoliucijos, kai tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje įsitvirtino įtraukusis dizainas.

Šiandien Planavimas ir dizainas visiems vis dažniau pripažįstami kaip neatsiejami pažangių darnios plėtros strategijų elementai.

Savo Kasmetinės generalinės asamblėjos Stokholme 2004 m. gegužės 9 d. proga, Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo institutas skelbia šią deklaraciją:

Kaip niekada anksčiau, visoje Europoje vyrauja žmonių amžiaus, kultūrų bei gebėjimų įvairovė. Mes įveikiame ligas, ir gyvename su negaliomis. Nors šiandienos pasaulis ir sudėtinga vieta, ją kuriame mes patys. Kartu turime ir unikalią galimybę – bei atsakomybę – savo dizainą grįsti įtraukumo principais.

„Dizainas visiems“ – tai dizainas žmonių įvairovei, socialinei įtraukčiai ir lygybei. Holistinis ir inovatyvus požiūris – tai visiems planuotojams, dizaineriams, verslininkams, administratoriams ir politiniams lyderiams metamas kūrybinis ir etinis iššūkis. „Dizainas visiems“ siekia įgalinti visus žmones turėti lygias galimybes dalyvauti visuose visuomenės veiklose. Kad tai taptų įgyvendinama, visa sukurtoji aplinka, kasdieniai objektai, paslaugos, kultūra ir informacija, trumpai tariant – viskas,

ką žmonės kuria ir gamina kitų žmonių naudojimui, turi būti sukurta reaguojant į vis didėjančią žmonijos įvairovę, prieinama, ir patogiu naudotis visiems visuomenės nariams.

„Dizaino visiems“ praktikoje sąmoningai naudojama žmogaus poreikių ir siekių analize, ji neatsiejama nuo vartotojų dalyvavimo visose dizaino vystymo proceso stadijose.

Dėl šios priežasties, Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo institutas ragina Europos institucijas, nacionalinius, regioninius ir vietos valdžios atstovus bei profesionalus, verslo ir socialinius veikėjus imtis tinkamų priemonių įgyvendinti „Dizaino visiems“ politiką ir jai užtikrinti skirtus veiksmus.

Patvirtinta 2004 m. gegužės 9 d. Kasmetinio visuotinio Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo instituto susitikimo Stokholme metu.

Priedas Nr. 4

Išnašos

1. Visuomenės struktūra ir senėjimas / Eurostat: statistics Explained. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/lt

2. Dvigubas iššūkis darbo rinkai: visuomenės senėjimas ir gyventojų skaičiaus mažėjimas / Lietuvos pramonininkų konfederacija. Prieiga per internetą: <http://www.lpk.lt/dvigubas-issukis-darbo-rinkai-visuomenes-senejimas-ir-gyventoju-skaiciaus-mazejimas/>

3. Neįgaliųjų teisių konvencija / Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Prieiga per internetą: <http://www.ndt.lt/neigaliuju-teisiu-konvencija/>

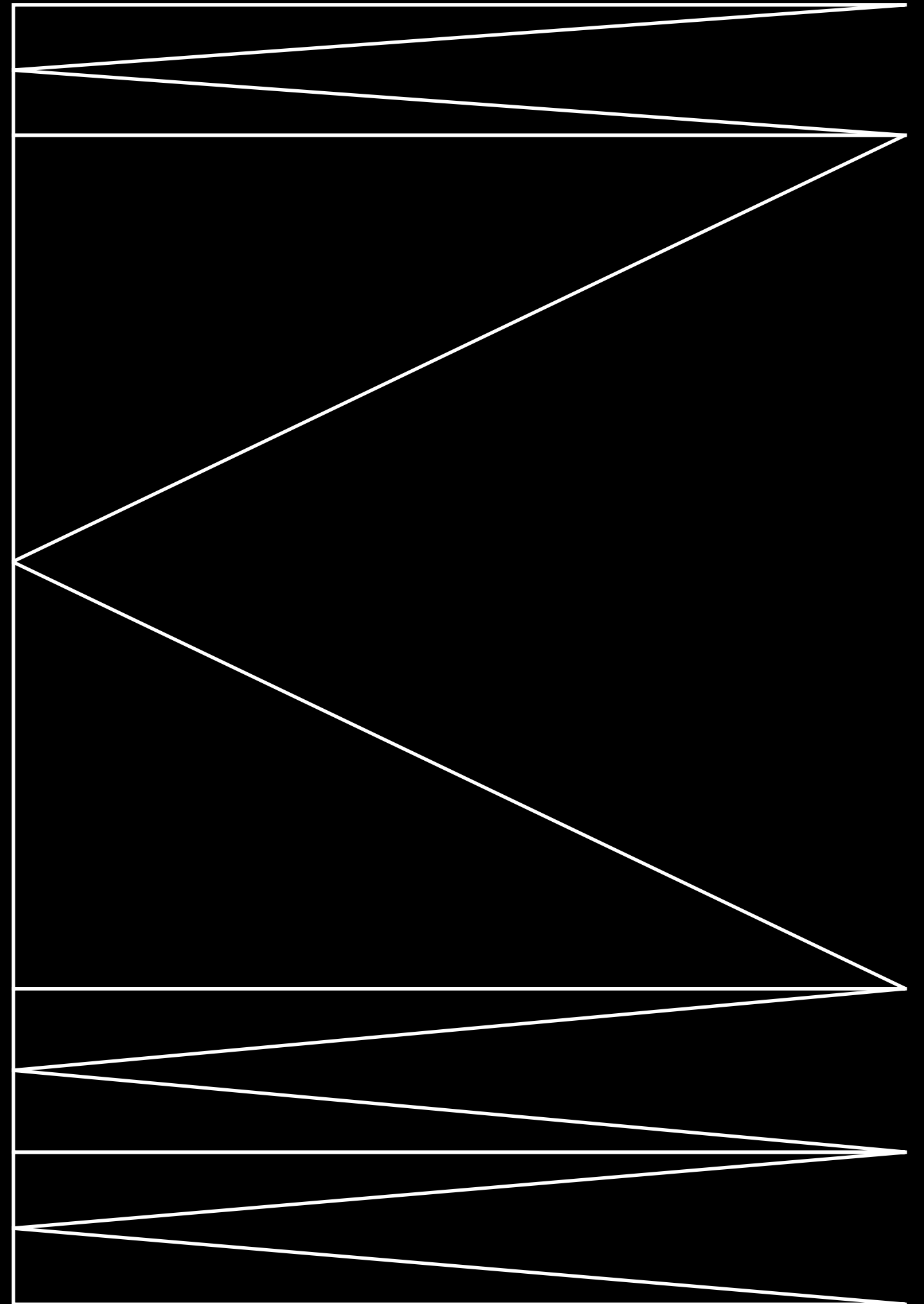
4. Pasaulinė ataskaita apie neįgalumą: santrauka, 2014. Prieiga per internetą: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70670/WHO_NMH_VIP_11.01_lit.pdf?sessionId=96934CE0BCDEBF56C21621ECA16D6CB0?sequence=64

5. Viluckienė J. „Iškūnyta“ socialinio modelio negalios samprata // Filosofija. Sociologija. 4, 2008, 45-52. Prieiga per internetą: <http://mokslozurnalai.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2008/4/45-52.pdf>

„Dizainas visiems“ – tai dizainas žmonių įvairovei, socialinei įtraukčiai ir lygybei.

Rekomen- dacijos dėl viešosios informacijos pateikimo

parengta pagal Europos
aklųjų sąjungos
informaciją

1. Maksimalus įmanomas kontrastas tarp teksto ir fono. Šviesus tekstas ant tamsaus fono arba tamsus tekstas ant šviesaus fono:

a. juodas / tamsiai mėlynas šriftas ant balto / šviesiai gelsvo / geltono fono;

b. Baltas / gelsvas / geltonas tekstas ant juodo / tamsiai mėlyno fono;

c. Vengti blizgių paviršių;

d. Fonas turi būti vienspalvis; tekstas turi būti vienspalvis;

e. Gerai:

Puikus kontrastingo teksto pavyzdys – jei įmanoma, rinkitės tamsų foną ir šviesų tekstą, taip labiau ilsisi akys.

f. Blogai:

Kai nėra kontrasto, tekstas beveik nepastebimas, akys vargsta.

2. Aiškus šriftas. Naudokite šriftus, kur aiškiai skiriasi mažosios ir didžiosios raidės, o pačios raidės “nupieštos” vienodo storio linija.

a. Geri šriftai:

Arial
Verdana
Calibri

b. Blogi šriftai:

Times New Roman
[nevienodo storio raidės linija]

Visi rankraščio tipo šriftai

Siauri ir aukšti šriftai

Ⓕ Dekoratyvūs šriftai

3. Šrifto dydis.

a. Geras šrifto dydis spausdintam tekstui: 14 Arial, 16 Arial.

b. Per mažas dydis Arial 9

c. Viešajai informacijai pateikti tekstas gali būti maksimalaus įmanomo dydžio [pvz., kabinetų numeriai, skyrių pavadinimai virš įėjimo durų ir pan.], tik svarbu išlaikyti raidės linijos storio bei tarpų tarp raidžių proporcijas.

4. Šrifto stilius.

a. Svarbiai informacijai ar pavadinimams paryškinti tinka bold tekstas

b. Nenaudoti Italic [pasvirusio] teksto, vengti pabraukimų

c. NERAŠYTI ILGŲ TEKSTŲ DIDŽIOSIOMIS RAIDĖMIS – TAI APSUNKINA SKAITYMĄ

5. Lentelės turi būti ryškios:

6. Teksto lygiavimas:

Kai naudojamas populiarus lygiavimas „pagal abi puses“, tekstą skaityti sudėtinga – atsiranda tarpų ten, kur jų neturėtų būti [ypač jei naudojami ilgi žodžiai], akis gali „nušokti“.

Nors lygiuoti informaciją tik pagal kairįjį kraštą dar nėra įprasta, tačiau vartotojui skaityti tokius tekstus kur kas patogiau, ne taip pavargsta akys.

